

Милена Д. ИВАНОВИЋ*
Универзитет у Београду
Филолошки факултет

Оригинални научни рад
Примљен: 09. 10. 2017.
Прихваћен: 27. 12. 2017.

АСПЕКТУАЛНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ У РЕЧНИКУ СРПСКОГА ЈЕЗИКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

У раду се анализира на који су начин у граматичким квалификацијама иза одреднице, као и у самом опису значења лексема, у једнотомном *Речнику српскога језика* Матице српске представљене аспектуалне, пре свега акционалне информације. По потреби, поред се чланци једнотомног и шестотомног *Речника српскохрватскога књижевног језика*. Под аспектуалним информацијама подразумевамо податке који се тичу, с једне стране, категорије глаголског вида и, с друге стране, акционалне семантике лексема (обележавања различитих параметара одвијања радње у времену). Информација о виду наводи се као граматичка квалификација иза одреднице, а информације о, на пример, фазном почетном значењу у речнику се наводе као једно од значења одговарајућих префикса, а такође у речничким чланцима почетних глагола у оквиру њиховог описа, употребом глагола *почети*, ређе других глагола са почетним значењем. На основу анализе представљања различитих акционалних класа (почетни, финитивни, комплетивни, делимитативни, пердуративни, мултипликативни, семелфактивни, дистрибутивни, сатуративни глаголи) дошли смо до закључка да овај речник представља извор корисних информација за идентификацију акционалних класа глагола, анализу њихове семантике, разграничавање различитих акционалних значења у оквиру једне лексеме, као и за идентификацију других средстава изражавања акционалних значења.

Кључне речи: вид, акционалне класе глагола, речнички чланак, граматичка квалификација.

Термин „аспектуалност” у савременом значењу тог термина¹ у словенску аспектологију уводи совјетски и руски лингвиста А. В. Бондарко у оквиру своје функционалне граматике и дефинише је као функционално-семантичку категорију у чији план садржаја улази означавање карактера протицања

* ivanovic.milena@gmail.com

¹ О томе да у словенским језицима поред вида постоје и друге њему сродне категорије било је речи и раније. У српској лингвистици су, рецимо, о томе писали А. Белић, који говори о нарочитом лику глаголског вида, односно изведеном или секундарном глаголском виду (Белић 1941: 424–427), Ђ. Грубор који издваја појам „аспектна значења” (Грубор 1953: 13).

радње у времену, док план израза обухвата различита средства – пре свега морфолошка, творбена и лексичка, уз учешће неких синтаксичких елемената (Бондарко и др. 1987).

И када је реч о глаголском виду, који је као граматичка категорија језгро аспектуалности, и када је реч о различитим аспектуалним, односно акционалним класама глагола (АКГ), аспектуална значења концентрисана су у српском, као и у осталим словенским језицима, пре свега у глаголском предикату, односно садржана су у семантици саме глаголске лексеме². Зато за истраживања у сфери аспектуалности велики значај као извор информација имају управо речници.

Видске особености глагола, с обзиром на то да је категорија вида граматичка категорија, доследно су представљене у једнојезичним речницима српског језика – кроз граматичку квалификацију иза одреднице: *свр.* или *несвр.* која указује да је реч о глаголу свршеног (СВ) или несвршеног (НСВ) вида: **пи́сати**, *пишѐм несвр.*; **напи́сати**, *напишѐм свр.* Овакве квалификације употребљавају се како у шестотомном *Речнику српскохрватскога књижевног језика* (РСКЈ), тако и у једнотомном *Речнику српскога језика* (РСЈ).

Посебну анализу што се тиче категорије вида свакако захтевају и сви они случајеви у којима се једна глаголска лексема дефинише као свршена или несвршена према другој: у којим случајевима је реч о правим видским паровима, а у којим случајевима о неком другом односу. За такву анализу немамо овде довољно простора, скренућемо пажњу само на неке проблеме на које смо наишли анализирајући начин представљања акционалних класа глагола (АКГ) у речнику. Треба имати у виду и то да је питање видских парова, укључујући и њихово постојање, дуго и још увек предмет спорова међу аспектолозима.

Шестотомник такође користи и квалификацију *уч.* којом се означава да се дати глагол може употребљавати и у итеративној функцији. Упор. *забављати* „несвр. према забавити” (РСЈ) и *забављати* „несвр. и уч. према забавити” (РСКЈ). У једнотомнику овакве квалификације нема, што је сасвим оправдано, будући да је учесталост само једно од значења НСВ, а не видски облик. У вези с тим, нашу пажњу привукли су глаголи *виђати (се)*, *вечеравати*, *ручавати*, *ноћивати*, као глаголи НСВ који имају итеративно значење (Клајн 2003: 325), односно увек означавају ситуацију која се релативно регуларно понавља у различитим временским периодима, при чему сваки пут има концептуално исте учеснике (Храковски 1989: 41). Ово значење дефинисано је у РСЈ само код глагола *виђати (се)* где се тумачи као а. „више пута, с времена на време видети” или б. „више пута сретати некога, бивати у друштву с неким”. Остала три глагола дефинишу се као „несвр. према” *вечерати*, *ручати*, *ноћити*, који нису свршеног вида, па се *вечеравати*, *ручавати*, *ноћивати* и не могу одредити као њихови видски парови несвршеног

² Ван глагола аспектуалност је представљена речима, спојевима речи и реченица (рецимо, прилози као што су *редовно*, *често*, *обично* основно су средство изражавања итеративног значења; спој инфинитива или конструкције *да* + презент са речима као што су *почети*, *наставити*, *престати* и сл. средства су изражавања фазних значења итд.).

вида. То су двовидски глаголи (тако су квалификовани у у самом речнику) те *вечеравати*, *ручавати*, *ноћивати* имају управо учестало, а не несвршено значење према њима.

Глаголи који припадају семелфактивној АКГ често се дефинишу као свршени у односу на одговарајуће мултипликативне глаголе (*грокнути* као „свр. према грокати”, *канути* као „свр. према капати”, *штиннути* као „свр. према штипати” итд.) или обрнуто – мултипликативи се дефинишу као несвршени у односу на одговарајуће семелфактиве (*грактати* као „несвр. према гракнути”, *зевати* као „несвр. према зевнути”, *махати* као „несвр. према махнути” итд.), чиме је представљен њихов видски однос, али не и суштина њихове семантичке корелације, која лежи у јединичности семелфактива код којих је један „квант” ситуације, једна микроситуација, истовремено и целовита макроситуација, док је таква иста микроситуација део низа квантова који чине мултипликативну макроситуацију: капати = капнути + капнути + капнути... (в. о томе више у Ивановић 2013: 80–82), Ивановић 2016: 190–205, Храковски 1989: 25). Имамо свакако и примера у којима је у речничким дефиницијама добро одражена акционална суштина мултипликатива и семелфактива: *трепнати* – „(...) наизменично брзо затварати и отворати очи” према *трепнути* – 1. „учинити један трептај (...)” и 2. „учинити један дрхтај”, *блескати* – „одавати од себе испрекидано блеске, одсева, одсјајивати, светлукати” и *блеснути* – „кратко, одједном јако засветлети, засијати, севнути, синнути” итд.

Предмет нашег интересовања посебно су начини на које се у једнотомном *Речнику српског језика* представља припадност глагола одређеној акционалној класи. Под акционалношћу подразумевамо семантичку категорију у чијој је основи указивање на одређене параметре одвијања радње у времену (Ивановић 2016: 15). Ти параметри груписани су у четири комплекса акционалних модификационих значења: фазни, детерминативни, градуелни и плурални комплекс, а једно од средстава изражавања (за словенске језике, којима припада и српски – централно)³ већине ових значења јесу тзв. акционалне класе глагола (АКГ). Акционалну класу чине глаголске лексеме обједињене одређеним акционалним значењем или, често, комбинацијом акционалних значења, које имају специфичне творбене афиксе као показатеље тог значења (Ивановић 2016: 16). Управо су ове лексеме, тачније њихове речничке дефиниције, и биле предмет нашег истраживања. У српском језику издвајамо више од двадесет АКГ (Ивановић 2016: 21), а овде ћемо се детаљније осврнути само на неке од њих.

Централна акционална категорија је категорија фазности, којом се ситуација квалификује с тачке гледишта једне од њених фаза – почетне, средње или завршне (Храковски 1987: 153). Нису сва фазна значења изражена АКГ:

³ Акционална значења могу бити формално изражена синтетички, на нивоу глаголске лексеме, и/или аналитички, на синтаксичком нивоу – спојем глаголске лексеме са другим речима које функционишу као својеврсни акционални оператори (Ивановић 2016: 16–18). Синтетичко изражавање акционалности односи се на лексичко-творбени ниво: акционална семантика садржана је у значењу глаголске лексеме, а формални носилац акционалног значења је творбени афикс.

средња фаза представљена је немаркираним облицима НСВ у својој актуелно-дуративној употреби и конструкцијама са глаголима типа *настављати* или *не престајати*, а акционално значење завршетка ситуације слива се са аспектуалним значењем резултативности СВ (Ивановић 2016: 33, 103), а веома често се изражава и аналитички – конструкцијама са глаголима типа *завршити* или *престати*. Тако у оквиру фазности можемо издвојити три АКГ – иницијалну, која обухвата почетну фазу, те финитивну и комплетивну које се односе на нека специфична испољавања завршног значења.

У оквиру почетности разликујемо неколико подзначења (Ивановић 2016: 38–41), која нису ни на који начин формално маркирана, односно сви форманти (*за-*, *по-*, *про-*, *раз-*, *уз-*) који учествују у изражавању почетног значења могу изражавати било коју од три почетне модификације. Већина глагола који припадају акционалној класи почетних глагола стога се тумачи на исти начин – помоћу глагола *почети*, који је основни лексички носилац почетне семантике и у аналитичким акционалним конструкцијама: *запевати* – „почети певати (песму)”, „почети говорити отежући, преливајући гласом” „почети певати, огласити се карактеристичним гласом (о певцу, славују и др. птицама)” итд., *покуљати* – „почети снажно куљати, струјати или почети куљати”, *пролајати* – „почети лајати”, *разбуктати се* – „почети интензивно горети, распалити се, распламсати се”, *узвртети се* – „почети се вртети, врпољити” итд. Једино на тзв. иницијално-резултативно значење – моменат почетка ситуације не поклапа се са моментом престанка не-ситуације; између њих је прелазна еволутивна фаза у којој се акумулирају одређена обележја до оног степена који је неопходан да би дата ситуација била идентификована као нова (Ивановић 2016: 39) – мање или више доследно указује присуство глагола *постати* у њиховој речничкој дефиницији – овај еволутивни глагол⁴ истиче управо постојање прелазне претфазе у развоју ситуације чији се почетак означава иницијалним глаголом: *забринут се* – „постати забринут”, *поблесавити* – „постати блесав”, *прозлити се* „постати зао”, *разболети се* – „постати болестан”, *успаничити се* – „постати успаничен”. Глаголи са префиксом *раз-* могу имати и додатну сему интензивности, односно означавати интензиван почетак ситуације или почетак њеног интензивнијег одвијања. На ову сему у речничким дефиницијама указује употреба речи као што су *јако*, *снажно*, *много*, *живо* и сл.: *развијати се* – „почети много викати, ударити у вику, галаму”, *разграктати се* – „почети јако грактати”, *размахати се* – „почети живо махати, витлати, млатарати (нечим)”. Почетни глаголи са префиксом *про-* релативно ретко изражавају почетно значење у чистом виду, оно углавном бива усложњено додатним семама: најчешће је реч о почетку ситуације која се одвија први пут (указује се на моменат стицања одређене способности) или поновном испољавању неког обележја након (дужег) прекида. На ово се специфично значење, које потврђују бројни примери⁵, у

⁴ У терминологији Ј.С. Маслова „мутативни” као „глагол постепене квалитативне измене” (Маслов 1984: 13).

⁵ Наводимо неке: (...) Царица на платну прогледа, проговори и оживи за сва времена (Г. Олујић); Мајка од среће занеме. Малишан се усправио! Проговорио! (Г. Олујић); Када сам поно-

речничким дефиницијама указује спорадично. Тако се, на пример, једно од значења глагола *пропевати* дефинише као „почети певати (обично о ономе ко дотад није певао)”, глагола *прогледати* – „стећи способност гледања, почети гледати”, *прочути* – „поново добити способност примања звукова слухом”, *проходити* – „почети, научити ходати (о детету)”, док семе (првобитног или поновног) стицања способности нема, рецимо, у дефиницијама глагола *проговорити* – „почети говорити”, *продисати* – „почети дисати”, *пропузати* – „почети пузати”.

Фазност и детерминативност као вид квалитативне акционалности представљају централне акционалне категорије, а у оквиру фазности централно место заузима почетност: почетно значење је најсамосталније од свих фазних значења, оно се не слива са другим аспектуалним значењима, и, по правилу, увек је маркирано и изражено специјалним средствима (Ивановић 2016: 32). На плану израза ангажовани су творбени (анализирана АКГ) и синтаксички ниво, и оба заузимају централну позицију. Речник пружа информације и о глаголима који су носиоци почетног значења у акционалним конструкцијама на синтаксичком нивоу – и то не само кроз њихова тумачења већ и кроз њихову употребу у речничким дефиницијама глагола који припадају акционалној класи почетних глагола. Као што смо истакли, најчешће се у дефиницијама користи глагол *почети*. По својој семантици, спојивости и фреквентности глаголу *почети* најближи је глагол *стати*, мада код њега почетно значење није основно (у речнику се наводи под бројем 5.), што је вероватно један од разлога томе да се овај глагол у једнотомном РСЈ среће у дефиницији само једног почетног глагола: *забеседити* – „почети беседити, стати говорити”, те у дефиницији једног од значења глагола *кренути* – „стати (чинити нешто), почети”. У шестотомном РСКЈ глагол *стати* се у овим дефиницијама чешће употребљава, упор. *забујати* – „стати бујати, постати бујан” (РСКЈ) и „почети бујати, бујно расти” (РСЈ), *загаламити* – „стати галамити, почети галамити” (РСКЈ) и „почети галамити, заграјати” (РСЈ), *задисати* – „стати (брзо) дисати (РСКЈ) и „почети брзо дисати” (РСЈ), *запиштати* – „стати пиштати” (РСКЈ) и „почети пиштати” (РСЈ), укључујући и глаголе који се срећу само у обимнијем РСКЈ: *замудровати* – „стати мудровати”, *захушкати* – „почети, стати хушкати”, *зачучати* – „стати чучати” итд. Од осталих глагола који могу учествовати у акционалним конструкцијама као носиоци почетног значења (*кренути*, *приступити*, *прихватити се*, *латити се*, *узети*, *ударити*, *дати се* итд.) у речничким дефиницијама иницијалних глагола среће се само глагол *ударити* и то у тумачењима почетних глагола са префиксом *раз-* са додатном семом појачаног интензитета. Управо на ову сему и указује глагол *ударити* (чије једно од значења речник дефинише као „почети чинити нешто снажно испољавајући осећања”): *развезати* – „ударити у опширно причање, почети нашироко причати, казивати”, *развикати се* – „почети много викати, ударити у вику, галаму”, *разиграти се* – „почети весело, живо играти, сав се предати

во прочуо и прогледао, камион је стајао (Стевановић); Потом је ставио маску на њено лице и жена је продисала (М. Петровић).

игри; ударити у поигравање, поскакивање”, *разлепшати се* – „ударити у лепршање, размахати се крилима” итд.

Две АКГ којима се изражава значење завршетка имају специфичну семантику. Финитивни глаголи са префиксима *од-* и *пре-* означавају завршетак атерминативне ситуације (ситуације која није усмерена на унутрашњу границу) уз немогућност или непотребност њеног даљег вршења. У речничким дефиницијама одражена је само прва сема – сема завршетка, која се преноси помоћу глагола *завршити* или *престати*: *одзвиждати* – „завршити с кукањем; отплатати, ожалити кукајући”, *одљутити се* – „престати се љутити, не бити више љут”, *прежалити* – а. „престати жалити некога или нешто”, б. „не осећати више љубав према некоме”, *прецветати* – „завршити цветање”.

На комплетивну семантику (значење завршетка терминативне ситуације уз истицање последње фазе) у дефиницијама глагола са префиксом *до-* указује се употребом синтагме *до краја* (чешће) или глагола *довршити* (ређе), а обично се као блиско значење (под истим бројем, а различитим словом или, код појединих глагола као посебно, под различитим бројем) наводи и значење накнадног привођења радње крају: *дожети* – а. „свршити жетву, пожети до краја” и б. „накнадно још пожети, додати већ пожњевеном”, *доплести* – а. „завршити плетење (нечега), исплести до краја” и б. „накнадно исплести још један део”, *допевати* – 1. а. „довршити певање, песму; отпевати до краја”, б. „завршиши састављање неке песме, испевати неко песничко дело до краја” и 2. „накнадно додати већ испеваном”. Код појединих глагола речничка дефиниција није потпуно јасна – не можемо одредити да ли је реч о комплетивном или значењу накнадне радње, на пример, код глагола *докувати* – „довршити кување (нечега), скувати до краја”, а код појединих се указује само на ово друго значење иако примери из корпуса потврђују и комплетивност⁶: *дописати* – „додати ономе што је написано, накнадно написати”.

У оквиру значењског комплекса детерминативности којим се ситуација модификује у смислу ограничавања њеног трајања, формално и семантички разликују се две АКГ: делимитативи, који су формално маркирани префиксом *по-* и, ређе, *про-*, код којих је временски период на који се ограничава трајање радње обично неодређен и најчешће се интерпретира као кратак (*поседети*, *проспавати*), и пердуративи, маркирани префиксима *пре-*, *про-* и *од*, којима се указује на радњу ограничену на одређен период, који је у потпуности обухваћен ситуацијом и обично се интерпретира као дуг (*преседети*, *пробдети*, *одседети*). Разлика између делимитатива и пердуратива огледа се и на синтаксичком нивоу, последњи траже допуну којом се изражава период којим је радња ограничена, односно обухваћена: *преседети два сата у чекаоници*, *пробдети целу ноћ*, *одседети своју смену* и сл. Ова разлика, међутим, није одражена у речничким дефиницијама делимитатива и пердуратива – и једни и други се дефинишу помоћу конструкције „провести неко време” + гла-

⁶ Упор. Али Флобер није до краја дописао то дело зато што је сањао да га доврши једним другим делом које би се састојало од речника опитих, односно наслеђених идеја, опитих места (М. Павић) и Воли куца јаја, дописах поред имена преводиоца (...). Ако старац некад погледа то мјесто, помислиће да га је ђаво дописао (М. Лалић).

голски прилог садашњи одговарајућег глагола, која истовремено служи и као аналитичко средство изражавања делимитативности. Ако упоредимо, на пример, речничке дефиниције делимитатива *поседети* и пердуратива *преседети* и *одседети*: *поседети* – „неко време провести седећи; неко време остати код кога у гостима”, *преседети* – а. „провести неко време седећи” и б. „провести неко време радећи, учећи у седећем положају” и *одседети* – „седећи провести, задржати се негде извесно време”, видећемо да се оне практично подударају. Истовремено дефиниција је искључиво описна, у њој се делимитативи не наводе као синоними пердуратива или обрнуто, што указује да су састављачи речника, свесно или несвесно, увиђали да у значењу ових глаголских лексема постоје разлике, али нису успели да те разлике адекватно пренесу.

Осврнућемо се овде само на још једну АКГ – дистрибутивну. Дистрибутивност подразумева рашчлањеност ситуације на микроситуације од којих је свака распоређена на различитог учесника, који може бити субјекат, објекат или адресат (Ивановић 2013: 82–83, Ивановић 2016: 205–206, Храковски 1989: 34). Микроситуације се могу одвијати сукцесивно, једна за другом, или истовремено. Сукцесивност/симултаност одвијања дистрибутивних микроситуација су за семантику дистрибутива ирелевантне, немају посебна средства изражавања унутар глаголске лексеме – један те исти формант и, шта више, један те исти глагол може указивати како на симултану, тако и на сукцесивну дистрибутивност, а често се ни из ширег контекста не може протумачити о каквом типу ситуације се ради (в. о томе више у Ивановић 2016: 206–207). Упркос томе, у једном делу речничких дефиниција у РСЈ истиче се управо сема сукцесивности, иако је она само потенцијална. То се посебно односи на тумачења дистрибутива са префиксом *по-* у којима се готово без изузетка користе речи као што су *редом*, *један за другим*: *подремати* – „један за другим пасти у дремеж”, *попадати* – 1. а. „пасти једно за другим” и б. „отпасти једно за другим”, 2. „бацити све *редом*” итд. Код дефиниција појединих глагола са овим префиксом и готово свих глагола са префиксима *из-* и *раз-*⁷ ипак се користе други показатељи дистрибутивности којима се указује на њену суштину – распоређеност ситуације на више учесника (неретко на готово све). То су најчешће речи попут *више*, *много*, *сви*, *сваки* и слично: *покуповати* – „обавити куповину више ствари (често до последњег комада неке робе)”, *похватати* – „редом ухватити све или многе”, *иженити* – „оженити, поженити (више мушкараца)”, *изделити* – „дати део нечега већем броју лица, разделити”, *изразбијати* – „разбити више ствари, на више места, поразбијати”, *раздати* – 1. „разделити све дајући многима, испоклањати; дати у више прилика већем броју лица, изделити” и 2. „предати, уручити свакоме оно што му је упућено”, *распродати* – „продати све, продати разним купцима” итд.

Анализа начина на које су АКГ представљене у РСЈ показала је да се ван речничких дефиниција, односно помоћу квалификације иза одреднице могу

⁷ На различит приступ дефинисању дистрибутива у РСЈ вероватно је утицало то што су одреднице са префиксом *по-* и одреднице са префиксом *из-*, *раз-* обрађивали различити аутори.

идентификовати само деинтензиви, то јест акционална класа глагола који означавају одвијање радње смањеним интензитетом, и то не сви. Реч је о квалификацији „у дем. значењу” (рецимо, уз глаголе *бушкати*, *горуцкати*, *свиркати* итд., док се, на пример, глаголи *певуцкати* и *певушити* не одређују као „у дем. значењу: певати” или „дем. према певати”, већ се дефинишу *певуцкати* као „певати тихо, помало, на махове, певушити”, а *певушити* као „тихо, једва чујно певати, певуцкати”). Остале акционалне класе могу се идентификовати тек преко речничких дефиниција у којима присуство одређених речи или синтагми сигнализира припадност глагола одређеној акционалној класи (*почети* за почетну акционалну класу, *завршити* за финитивне глаголе, *до краја* или *преостали део* за комплетивну класу, *неко време (провести)* за делимитативну, *сувише*, *претерано*, *преко мере* за суфицитне ексцесиве типа *препунити*, *задовољити се*, *издовољити се*, *у великој мери*, *доста* за сатуративе типа *нагледати се* итд.). Речник тако, упркос извесним мањкавостима и недоследностима⁸, представља извор корисних информација за идентификацију АКГ, анализу њихове семантике, разграничавање различитих акционалних значења у оквиру једне лексеме, а такође може имати значајну улогу и у идентификацији других средстава изражавања акционалних значења, као што су носиоци ових значења у акционалним конструкцијама (поменути глаголи *почети*, *стати*, *ударити* у акционалним почетним конструкцијама, *довршити* у комплетивним, *провести* у делимитативним и пердуративним и сл.). Треба поменути и то да су за издвајање средстава изражавања акционалне семантике корисне и дефиниције значења префикса које даје РСЈ. С друге стране, истраживања у сфери акционалности могу допринети прецизнијем и усклађенијем опису лексема које улазе у одговарајуће АКГ.

ЛИТЕРАТУРА

- Белић 1941:** А. Белић, *О језичкој природи и језичком развоју: лингвистичка испитивања*. Књ. 1, Београд: Српска краљевска академија.
- Бондарко и др. 1987:** А. В. Бондарко и др., *Теорија функционалне грамматики. Введение. Аспектуальность. Временная локализованность. Таксис*, Ленинград: Наука.
- Грубор 1953:** Ђ. Грубор, *Аспектна значења*, Zagreb: Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti.

⁸ Поред поменутог истицања потенцијалне (не диференцијалне) семе сукцесивности код дистрибутива, уочавамо, рецимо, недоследности у издвајању различитих акционалних значења код исте глаголске лексеме. Тако, на пример, глаголи са префиксом *по-* могу имати делимитативно и дистрибутивно значење, која се наводе час као различита (под различитим бројевима: *подремати* – 1. „провести неко време дремајући” и 2. „један за другим пасти у дремеж”), час као релативно блиска (под истим бројем али различитим словима: *поспати* – а. „заспати једно за другим” и б. „провести неко време у спавању, пославати”).

- Ивановић 2013:** М. Ивановић, О категорији глаголске плуралности у светлу аспектуалности (на материјалу српског језика), *Зборник Матице српске за филологију и лингвистику*, LVI/1, 77–87.
- Ивановић 2016:** М. Ивановић, *Акционалност – семантика и форма у савременом украјинском и српском језику*, Београд: Филолошки факултет.
- Клајн 2003:** И. Клајн, *Творба речи у савременом српском језику. Део II: Суфиксација и конверзија*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Маслов 1984:** Ю. Маслов, *Очерки по аспектологији*, Ленинград: Издательство Ленинградского университета.
- Храковски 1987:** В. С. Храковский, Семантические типы множества ситуаций (опыт классификации), Москва: *Известия АН СССР, Серия литературы и языка*, т. 45, № 2, 149–158.
- Храковски 1989:** В. С. Храковский, Семантические типы множества ситуаций и их естественная классификация, в В. С. Храковский (ред.), *Типология итеративных конструкций*, Ленинград: Наука, 5–53.

Милена Д. Иванович

АСПЕКТУАЛЬНАЯ ИНФОРМАЦИЯ В ОДНОТОМНОМ СЛОВАРЕ
РЕЧНИК СРПСКОГА ЈЕЗИКА

Резюме

В работе рассматривается, как в грамматической зоне словарной статьи после заглавного слова, а также в сомом описании значения лексической единицы в одитомном „Словаре сербско-го языка” Матици сербской представлена аспектуальная, прежде всего акциональная информация. При необходимости сравнивались словарные статьи одитомного и шеститомного „Словаря сербскохорватского литературного языка”. Под аспектуальной информацией подразумеваются данные, касающиеся, с одной стороны, категории вида глагола, с другой, – акциональной семантики лексем (способов глагольного действия). Информация о виде дается в грамматической зоне после заглавного слова, а информация о, например, фазовом значении начала действия в словаре представлена как одно из значений соответствующей приставки, а также в словарных статьях глаголов начинательного способа действия в рамках их описания с помощью глагола почети, реже – других глаголов со значением начала –стати, постати, ударити. На основе анализа описания глаголов различных способов действия (начинательного, финитивного, комплетивного, делимитативного, пердуративного, мултипликативного, семелфактивного, дистрибутивного, сатуративного) мы пришли к выводам, что данный словарь являет собой полезный источник информации для идентификации способов глагольного действия, анализа их семантики, разграничения разнообразных акциональных значений в рамках одной лексемы, а также для определения других средств выражения акциональных значений.

Ключевые слова: вид, способы глагольного действия, словарная статья, грамматическая зона словарной статьи.